

VI HOLDER AF HVERDAGEN

AF JJW ARKITEKTER TIL ARKITEKTURENS DAG 1. OKTOBER 2014

Jeg holder af hverdagen
Mest af alt holder jeg af hverdagen
Den langsomme opvågnen til den kendte udsigt
der alligevel ikke er helt så kendt
Familiens på en gang fortrolige og efter søvnens fjernhed fremmede ansigter

Morgenkyssene
Postens smæld i entréen
Kaffelugten
Den rituelle vandring til købmanden om hjørnet efter mælk, cigaretter, aviser -
Jeg holder af hverdagen
Selv gennem alle dens irritationer
Bussen der skramler udenfor på gaden
Telefonen der uafslædig forstyrrer det smukkeste, blankeste stillestående ingenting i mit akvarium
Fuglene der pipper fra deres bur
Den gamle nabo der ser forbi
Ungen der skal hentes i børnehaven netop som man er kommet i gang
Den konstante indkøbsliste i jakkelommen
med sine faste krav om kød, kartofler, kaffe og kiks
Den lille hurtige på den lokale
når vil alle sammen mødes med indkøbsposer og tørrer sved af panderne -
Jeg holder af hverdagen
Dagsordenen
Også den biologiske
De uundgåelige procedurer i badet og på toilettet
Den obligatoriske barbermaskine
De breve der skal skrives
Huslejeopkrævningen
Afstemningen af checkheftet
Opvasken
Erkendelsen af at være udgået for bleer eller tape -
Jeg holder af hverdagen
Ikke i modsætning til fest og farver, tjald og balfalder
Det skal til
med alle sine efterladte slagger
Så meget usagt og tilnærmelsesvist
vævende og hængende i luften bagefter
Som en art psykiske tømmermænd
Kun hverdagens morgenkaffe kan kurere -
Fint nok med fester! Al plads for euforien!
Lad de tusinde perler boble!
Men hvilken lykke så bagefter at lægge sig
i hvilens og hverdagens seng
til den kendte og alligevel ikke så kendte samme udsigt

Jeg holder af hverdagen
Jeg er vild med den
Hold da helt ferie hvor jeg holder af hverdagen
Jeg holder stinkende meget af hverdagen

Dan Turéll

VI HOLDER AF HVERDAGEN

Hvordan ser velfærd ud?

Velfærd stammer fra gammel nordisk "at fare vel" med den betydning, at man har en god rejse. Samfundsrelateret kunne man måske tolke det som, at man bevæger sig rundt imellem samfundets institutioner fra vugge til grav – og føler sig godt taget af? I den samfundsfordelte velfærd indgår en lang række goder som skoler, sygehuse, plejehjem, børnehaver etc. De er alle goder, som den enkelte borger i velfærdssamfundet drager nytte af.

Selvom velfærdsbegrebet er mangfoldigt og en entydig definition derfor er vanskelig, er der konsensus om, at velfærd både indbefatter materielle og immaterielle værdier. Derudover har vi kollektivt skabt en række normative forventninger til velfærd som en forestilling om solidaritet mellem forskellige grupper af borgere. Efter 2. verdenskrig tog velfærdsarkitekturen fart - huse til arbejde, til fritid og til hvile. Skoler, kontorhuse, fabrikker, børnehaver og boliger. Den ny tids arkitektur var både skabt af og har været med til at skabe velfærdssamfundets behov og muligheder.

Velfærdssamfundets guldalder

En stor del af forrige århundredes bedste arkitektur og design blev produceret i den danske velfærds-stats 'guldalder' i 1950'erne, -60'erne og begyndelsen af -70'erne. Det er slående, hvordan mange arkitekter og designere, der engagerede sig i velfærdssamfundets opbygning. Der var en orientering mod fællesskabet og velfærden, som var helt afgørende for, at perioden også blev en guldalder for dansk arkitektur og design.

Vi søger at revitalisere arkitekternes engagement i den samfundsmæssige udvikling

Som arkitekter koreograferer og orkestrerer vi det samfund, vi er omgivet af. De fordringer, der stilles, er mange og facetterede – hvordan kan arkitektur og design bidrage til bæredygtig udvikling af fremtidens velfærdssamfund? Målet er at øge livskvaliteten for hvert enkelt individ, men hvordan? Hvilken velfærd og for hvem? Er der kommet nye brede velfærds værdier til, eller er vægtningen af de brede værdier forskubbet i forhold til hinanden?

Den danske velfærdsstat står overfor nye udfordringer. Alt imens behovet for ydelser stiger, oplever vi en tiltagende knaphed på ressourcer. Der er brug for nye prioriteringer og løsninger. For os arkitekter betyder det, at vi er nødt til at tilpasse vores kompetencer, hvad angår udvikling og formgivning af velfærd. Vores forståelse af velfærd må omdefineres, og dermed må de arkitekt- og designfaglige kompetencer, som blev udviklet som en del af velfærden, også revurderes, justeres og reformuleres til nye tider og krav.

Vi mener, det er vigtigt, at vi som arkitekter og designere, kommer med designløsninger i bredeste forstand i form af velfungerende, nytænkende og elastiske løsninger til udviklingen af fremtidens velfærd.

Det nødvendiggør innovation, vidensdeling, diskussion og teoriudvikling.

Med denne pjece stiller vi skarpt på velfærdsstatens muligheder. Vi ønsker dig god læselyst.

BLIVER DU OVERRASKET?

“vi har fået gladere børn, der går på toilettet
og som bliver bedre til at passe på det

Hvor længe kan du holde dig?

Mange skoletoiletter er i stykker. De lugter og mangler ofte både sæbe, toiletpapir og papirhåndklæder. Skoletoiletterne er ulækre, eller i hvert fald sjældent en af dagligdagens positive oplevelser for skoleeleverne. Konsekvensen er, at en stor gruppe børn holder sig dagen igennem for at undgå toiletbesøg.

En undersøgelse blandt 8.443 elever i 0.- 8. klasse på 43 skoler viser, at dårlige toiletforhold betyder, at nogle børn bevidst undgår at spise og drikke i løbet af skoledagen, da de vil undgå eller udskyde toiletbesøget. Knap hver tiende dreng og 6 % af pigerne i 0.- 4. klasse angiver, at de ikke benytter skolens toiletter. Endnu værre står det til blandt de ældste elever, hvor omkring 1/5 af eleverne i 5.-8. klasse oplyser, at de ikke benytter skolernes toiletter.

Sundhedsmæssige konsekvenser

Når børnene holder sig hele dagen, kan det have alvorlige sundhedsmæssige konsekvenser. På kort sigt kan det medføre mavesmerter, hovedpine, ubehag og koncentrationsbesvær. På længere sigt øger det risikoen for funktionsforstyrrelser i urinblæren og tarmen. Hvis eleverne undgår at bruge skoletoiletterne, reduceres desuden sandsynligheden for, at de vasker hænder i løbet af en skoledag. Hermed øges risikoen for spredning af smitsomme sygdomme.

Ejerskab og oplevelse

Så der er mange gode grunde til at give børnene et sundt og naturligt forhold til at gå på toilettet.

Hvorfor ikke tage et skoletoilet alvorligt, og løfte dette rum, så det i sig selv giver en særlig oplevelse?

I stedet for at se et skoletoilet som et rationelt rum, kunne man gøre det til et oplevelsesrigt og indbydende rum, som skoleeleverne glæder sig til at besøge. Lad os skrue ned for de rationelle argumenter om effektiv udførelse og tidløst design. Ofte er toiletterne designede ud fra laveste fællesnævner i form af hvide fliser, der nemt kan udskiftes og vandalisere døre. Men man kan sagtens lave noget, der direkte henvender sig til skolens børn. Vær modig og forvandl et lille stykke hverdag til et farverigt og overraskende univers.

På Gerbrandskolen er det gennem brugerinvolvering af pigerne på skolen lykkedes at skabe et toiletrum, skoleeleverne holder af og værner om. Elevernes indflydelse på de færdige toiletter gør at de føler sig værdsatte og hørt. De føler ejerskab til rummet, passer på det og holder det rent.

Særliggør det almindelige!

“ stofligheden kan læses med næsten alle sanser, den kan sågar høres

HAR DU RØRT VED DIN BY?

Vores sløvede blik

Vi har lært os selv at genkende bestemte mønstre i byrummet. Udsigten fra vores vindue – klik! De elendige stiforhold på vejen til bageren – klik! Den falmede gavl fra naboens etageejendom – klik! Disse tillærte blik medfører, at vi er blevet blinde over vores omverden, som er fuld af historier og sanselighed.

Vi har glemt – eller måske aldrig lært – at læse murværkets forband. Vi har overset solens refleksion på baghuset. Vi har glemt at se på vinduets gamle jernbeslag eller mærke overfladen på materialerne. Vi har glemt at betragte. Vores by er blevet usynlig for os.

Selektiv perception

Den selektive perception er et psykologisk fænomen, hvor kun enkelte aspekter fra omverden bliver registreret og andre tildækket. Hjernen leder uafbrudt efter mønstre for at ordne nye informationer i forhold til allerede eksisterende. Derved er den selektive perception den ubevidste søgen efter et bestemt mønster. Det er nødvendigt for overhovedet at bearbejde den store mængde af informationer, vi hele tiden skal modtage. Men den selektive perception betyder, at de sanseindtryk, som vores omgivelser rummer, ikke længere opleves. Vi ser ganske enkelt ikke længere, hvad der omgiver os.

Vi kan træne vores sanser

Heldigvis kan vi påvirke vores hjerne og perception, så sanserne atter kommer til live. Lad os skærpe bevidstheden og droppe mageligheden! Prøv at tage en anden vej på arbejde og ankom fra den modsatte side. Sæt dig ned, hvor du normalt har fart på. Kig op i stedet for at kigge ned. Prøv at se og læse en facade, fang himlen, duft bladene, rør murstenen. Se folk i øjnene, når de krydser din vej, byt om på hvilket ben du først sætter ud af sengen. Begynd din hverdag anderledes end du plejer for at træne en ny bevidsthed overfor din omverden. Så vil du opdage at din hverdag er fuld af detaljer.

Skrup op for sanserne!

HAR BYEN PLADS TIL ALLE?

“mangfoldighed handler om at
forskellen trives

Monopolisering

I byen er der en tendens til, at ligesindede samler sig i bestemte områder eller byrum. Problemet opstår når de enkelte grupperinger opfører sig ekskluderende og med deres adfærd tager monopol på et givent område. Når de øvrige borgere føler sig udenfor, er der ikke langt til, at de også føler sig utrygge, hvilket potentielt fører til manglende forståelse, fordømmelse og diskriminering. Vi skal undgå, at enkeltgrupper tager monopol på et bestemt område. Ghettoer fremmer ikke demokratiet - uanset, hvem der bor i dem.

Mødesteder i byens rum giver indsigt

Et urbant byrum, en lommepark, eller en stor, offentlig park. Alle disse steder har en offentlig funktion, der kommer os alle til gode. Derudover er det også steder, som har potentialet til at give os ny indsigt. Det er nemlig i byrummet, at vi bliver konfronterede med de livsformer, vi ikke møder på vores arbejdsplads, uddannelses-sted eller derhjemme. Det er i mødet med 'det andet', at vi bliver klogere på os selv og hinanden.

Mangfoldighed

Byrummet skal være et sted for alle! Derfor skal man fokusere på at udvikle inkluderende byrum. Der skal ikke nødvendigvis så altid så meget til: Eksempelvis kan en stor bænk i form af et multifunktionelt byrummøbel være med til at øge forståelsen og respekten for 'det andet'. En bænk byder alle aldersgrupper velkommen, da den både kan bruges til at sidde på, læne sig op ad, ligge på – ja, også til hoppe på. Deler forskellige personer et siddemøbel, der endog muligvis orienterer sig i mange forskellige retninger, kan alle være til stede, uden at man forstyrrer de øvrige brugere. Man bliver dog konfronteret med andre livsformer og risikerer at blive en oplevelse rigere.

Ved at skabe mangfoldige byrum og mødesteder arbejder arkitekter direkte med social og kulturel bæredygtighed. Hermed er arkitekturen med til at sikre samfundets sociale og kulturelle sammenhængskraft.

Lad forskelligheden trives!

“vi er nødt til at facilitere byliv, ikke fylde byrummet med faciliteter

**HAR DU ET
FRIRUM?**

Behov for frie rammer

Graffiti-kunsten er et konkret symbol på folks behov for at indtage byens rum. Murerne og facaderne står som blanke lærreder, der afventer de unges handlinger. De repræsenterer et udtalt ønske om at tage byen til sig og gøre den sin egen frem for at indordne sig under nogle på forhånd fastlagte rammer. Københavns Kommune bruger mange penge på at rense facader, vægge og byrumsinventar fri for graffiti. Kunne vi ikke bruge disse ressourcer anderledes?

Betydning i kraft af brugen

Det er oftest de store, spektakulære, prestigefulde byrumsprojekter, som vinder arkitektkonkurrencerne. Men ifølge nyere analyser af, hvad der kendetegner et godt byrum, er det ikke det spektakulære, som gør et byrum attraktivt for borgerne. Tværtimod. Et velfungerende byrum, er et rum, hvor byboerne kan se sig selv og deres hverdag udfolde sig. Det er et sted, som de selv tilføjer mening i takt med, at de indtager det. For at blive i malerkunstens verden – et attraktivt byrum er som et blankt lærred, der venter på at få betydning.

Behold det uprogrammerede

Som arkitekter skal vi facilitere byliv – ikke fylde hele byrummet med faciliteter. Vi skal bevare og værne om de ikke færdige byrum. Vi skal skabe en ramme, hvor kun 80 % er færdigtegnet og programmeret.

Der skal efterlades plads til private initiativer som skurvogne med nærgenbrug, byttereo-ler, plantekasser, indianerhytter, caféer og strand-barer. Alt dette er borgerskabte alternativer til byens gennemkommercialiserede rum. Det er disse sidste 20 uprogrammerede % som er med til at gøre et byrum velfungerende. De skal holdes fri, så folk selv kan indtage byrummet på deres egne præmisser. For det er borgerne – og ikke politikerne og arkitekterne – som skal have deres daglige gang i byen.

Giv os byen tilbage – bare 20 %!

Kilde: ph.d.-afhandling 'Kulturen i kroppen - kroppen i rummet', Bianca Hermansen
Foto: Graffiti afrensning af Assistens Kirkegårdens gule mur

HVEM KOREOGRAFERER DIN HVERDAG?

En rumlig labyrint

Mange af de bygninger vi færdes i – hvad enten det er skoler, kontorer eller noget helt tredje – består af trange trapperum og lange korridorer, som fører os ud til de fjerneste hjørner i bygningen. Meget kostbart pladsareal går tabt på bare at være transportvej. Dem, der bruger bygningerne, møder aldrig hinanden i den rumlige labyrint. De mister overblikket, både over bygningen men også over den sammenhæng, de er en del af. De ved ikke, hvor mange de er, eller om det der foregår, har noget med dem at gøre. Den manglende sammenhængskraft i bygningerne kan smitte af og blive diagnosen på hele organisationen.

Byens væv

En by var ikke en by, hvis ikke den bestod af stier, gyder, gader, pladser og parker. Byen har brug for en variation af rumligheder, som inviterer til forskellig adfærd blandt borgerne. Bestod byen kun af labyrintiske stier, ville vi aldrig mødes, var den fyldt med brede veje, løb vi forbi hinanden, var der kun pladser, gik vi i stå. Det er samspillet af alle de rumlige brikker, som danner grundstrukturen i en by og skaber sammenhængene. Det er byens væv.

Koreograferende elementer

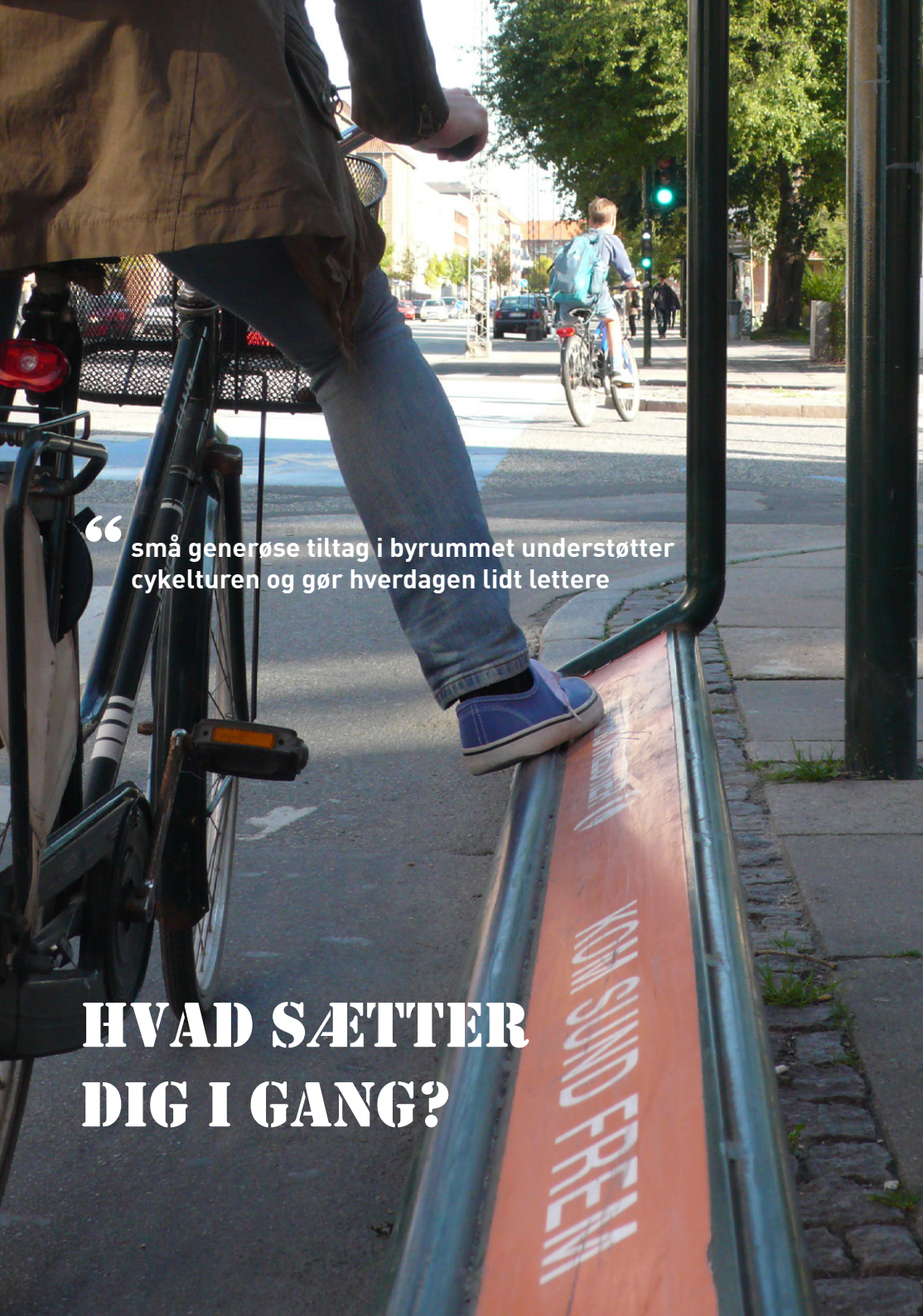
Et byggeri består ligeledes af mange brikker og funktioner, der skal understøtte, hvad der skal foregå. Hvordan brikkernes placeres og udformes har stor betydning for det flow, der opstår, og for hvordan mennesker trives, påvirkes og interagerer med hinanden. De koreograferende elementer er helt almindelige funktioner som trappen, fællesrummet, kaffemaskinen, kopimaskinen, toiletterne og kantinen. Men ved at placere dem bevidst kan man skabe mulighed for at mennesker mødes på tværs af afdelinger, klasser, år-gange og etager. De skaber et fælles tilhørsforhold, der rækker ud over organisationens formelle opdelinger ethvert byggeri.

Gør hverdagen til en oplevelse!

“bevidst koreografi leder mennesker, gør dem nysgerrige og får dem til at mødes på tværs

Foto: Atriumtrappe på Sophienborg Skolen, JJW Arkitekter

“ små generøse tiltag i byrummet understøtter cykelturen og gør hverdagen lidt lettere

**HVAD SÆTTER
DIG I GANG?**

Klimaneutral Kbh 2025

København har en ambition at blive verdens første klimaneutrale hovedstad i 2025. I dag udgør transport. 22 % af Københavns samlede CO₂-udledning - i alt 549.000 tons. Hvert år sparer Københavns cyklister byen for 90.000 tons CO₂, idet cykling sammen med gang er den eneste 100 % klimaneutrale transportform. At få flere til at cykle er derfor en væsentlig del af målsætningen om at blive klimaneutral, og derfor har Københavns Kommune formuleret en cykelpolitik.

Samfundsøkonomiske betragtninger

En række faktorer indgår i regnestykket såsom kørselsomkostninger, tryghed, komfort, branding/turisme, transporttid og sundhed. Når alle disse faktorer regnes sammen, ender samfundet med at tjene 1,22 kr. pr. cyklet kilometer. Til sammenligning har samfundet et nettotab på 0,69 kr. pr. kilometer, der køres i bil. Det er især i forbindelse med sundhed, at cykling har en markant samfundsøkonomisk effekt. Ved at cykle sparer vi os selv og samfundet for helbredsomkostninger, bl.a. sparede omkostninger til behandling og øgede skatteindtægter som følge af mindre sygdom.

Broer og stier

I gennemsnit krydser 9.000 cyklister Bryggebroen på hverdage og disse sparer i gennemsnit 3,31 km svarende til omkring 12 minutters transporttid, i forhold til situationen før broen blev bygget. De 12 minutter hver cyklist sparer, bliver på et år til over en ½ million timer. Den nyopførte cykelslange ved Dybbølsbro forkorter yderligere cykelturen og giver også en stor oplevelsesmæssig merværdi. Kommunen er derudover i gang med at anlægge et større cykelnet i form af Super-cykelstier, som knytter forstæderne tættere og renere på byen.

Den generøse by

Der kan blive et endnu tættere cykelnet med endnu flere broer. Byen skal knyttes sammen, så det at vælge BILen ikke længere er en tanke. En fodhviler ved et lyskryds eller en cykelpumpe foran supermarked er små generøse tiltag i byrummet, som understøtter cykelkulturen og gør hverdagen lidt lettere.

Mere af den slags - det sætter os i gang!

ER DIN HVERDAG EN FEST?

“at føle sig hjemme er en stemning

Tab af identitet

I Danmark flytter knap 20 % af de plus 80 årige i plejebolig. De lever i gennemsnit 30 måneder på plejehjemmet. For mange er det en meget stor omvæltning at flytte i plejehjem. En ændring præget af krise og identitetstab. Mange ældre føler, at de mister forbindelsen til deres tidligere liv. Rationalisering af plejesektoren medfører personalebesparelser. Derudover skaber skærpede krav om dokumentation af beboernes trivsel stress og sygefravær blandt plejepersonalet. En konsekvens af dette er en relativt stor personaleudskiftning, hvilket blot øger følelsen af fremmedgørelse hos de ældre.

Skab mening og genkendelighed

Mange beboere kommer aldrig til at opfatte plejeboligen som et hjem, især fordi de mangler genkendelighed og mening i den nye tilværelse. Dette betyder, at overgangsfasen varer ved.

For de ældres psykiske velvære er det vigtigt at have en krog til det liv, man kommer fra og samtidig få krog til det nye liv gennem genkendelige handlinger, inventar, ting og stemninger. De nye fysiske rammer skal danne et hjem for beboerne i stedet for at have institutionspræg.

Gør hverdagen til en fest!

I dag ender de ældres møbler, service etc. på antik- og loppemarkeder. Kan disse genstande og minder ikke følge beboeren til det nye hjem. Kan beboeren ikke fortsat spise fra sit elskede Frijsenborg porcelæn i fællesskab med de andre beboere? Og sidde på en kendt stol fra sit eget hjem?

I Ørestadens plejeboliger lykkedes det at præge indretningen med en mere hjemlighed identitet. Med møbler og inventar, som beboerne er fortrolige med. Med fællesrum hvor familie og besøgende har lyst til at komme, så de måske også kommer oftere på besøg? Med inspirerende omgivelser for personalet, som hver dag skal finde energi til at gå glade på arbejde - gerne i mange år fremover. Et lille skridt i den rigtige retning, men vi kan komme meget længere med at bidrage til velvære og velfærd i plejesektoren.

Flyt fokus fra institution til hjem!

“alt det vigtige i livet er det vi er fælles om

HVAD SKAL VI DELES OM?

Udsatte boligområder

En stigende social, etnisk og geografisk opdeling af boligmarkedet betyder, at de veluddannede og velfungerende er koncentreret i visse boligområder med attraktiv beliggenhed og mange ejerboliger. Omvendt samles ressourcetsvage borgere og borgere med anden etnisk baggrund end dansk i stigende grad i de udsatte almene boligområder. Det resulterer i en koncentration af sociale problemer. Beskæftigelsesfrekvensen og uddannelses-niveauet er lavt, der bor relativt mange indvandrere og efterkommere med behov for bedre integration i det danske samfund. Mange af disse familier har desuden lav indkomst, og der er problemer med kriminalitet og utryghed. Alt dette forstærker den sociale og kulturelle marginalisering af områderne. Det er derfor en udfordring at etablere den blanding af stærke og ressourcetsvage grupper i de almene bebyggelser, der er en forudsætning for, at udviklingen i bebyggelserne kan drejes i en positiv retning.

Fælledelen

Fællesskaber er forbindelser mellem mennesker, links, relationer, forhold, netværk, engagement, solidaritet, venskab, gengæld. Men fællesskaber uden et fælles værdisæt er ikke et stærkt bånd i sig selv. Fælledelen er et gammelt nordisk begreb i ordbogen over det danske sprog. Det er en fælles ressource, som deles mellem mennesker, der bruger dem med mere eller mindre respekt. Alle har lige adgang, ingen har ejerskab og kontrol, man deler fælledelen. Det kan være en græsmark, som en boligforening deler og forvalter i fællesskab, et lufthav alle ånder af, et sprog, man er blevet enig om at tale, en fælles ressource, som ikke er nogens, men fælles.

Samfund med et stærkt civilsamfund – de relationer mennesker selv skaber mellem hinanden – fungerer bedre end samfund domineret af en meget stærk stat eller et meget stærkt marked. Den sociale kapital betyder, at hvis mennesker investerer i at skabe forbindelser mellem sig, får de det hele tifold igen i form af stabilitet, tryghed, tillid, livskvalitet, lykke og rigiditet. Social kapital er et mål for alt det, marked og stat ikke kan klare alene. Et samfunds sammenhængskraft.

Forsøg med Fællesskabet

De almene boliger har primært været forbeholdt samfundets svageste. Fra politisk side forsøger man i dag nu at blande forskellige befolkningsgrupper, blandt andet ved at give ressourcetsvage beboere bedre adgang til almene boliger. Forsøgskonceptet AlmenBolig+, der er udviklet af KAB, viser nye veje for fællesskabet og sammenhængskraften i de almene boligområder. AlmenBolig+ er billige boliger, med meget lave driftsudgifter. Det kan lade sig gøre, da beboerne selv skal sørge for dele af den daglige drift, så eksempelvis at slå græs, male hegn m.v. De har fælles ansvar for at vedligeholde og tage vare på deres omgivelser.

AlmenBolig+ er et nytænkende forsøg med moderne familieboliger til en rimelig husleje med arkitektoniske kvaliteter. Målgruppen er primært familier, der kan og vil yde en ekstra indsats, og som er indstillede på selv at indrette boligen. Med dette koncept er målet at bringe mange forskellige typer beboere sammen og give dem helt konkrete opgaver at være fælles om – en konto at sætte social kapital ind på.

Fremtidens fællesskaber er fremtidens velfærd!

JJW ARKITEKER
tel. +45 3324 0909
arkitekt@jjw.dk
www.jjw.dk